

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Jämställdhetens gränser i klassrummet

– en studie kring lärares funderingar om genus i grundskolans tidigare år.

Therese Nyrén Blom

Barn och ungas uppväxtvillkor och
lärande/svenska/LAU390

Handledare: Jonas Parsmo

Examinator: Anders Ramsay

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Jämställdhetens gränser i klassrummet – en studie kring lärares funderingar om genus i grundskolans tidigare år.

Författare: Therese Nyrén Blom

Termin och år: Termin 7 HT2011

Kursansvarig institution: LAU390: Sociologiska institutionen

Handledare: Jonas Parsmo

Examinator: Anders Ramsay

Rapportnummer: HT11-2480-07

Nyckelord: Genus, jämställdhet, könsmönster, läroplan

Syftet med denna studie var att undersöka hur lärare i förskolan och grundskolans tidigare år har för funderingar kring jämställdhet och genus. Utifrån detta har jag genomfört en kvalitativ intervjustudie där fyra yrkesverksamma lärare i förskolan upp till grundskolans tidigare år deltagit. Genom att först studera tidigare uppsatser och forskning kring ämnet har jag försökt skapa en grundläggande förståelse om jämställdhet och genus. Resultatet från denna studie visar på att lärare är medvetna om jämställdhetens gränser och hur man skall arbeta för att motverka de traditionella könsmönstren. Det påvisades även att lärarna från förskolan och de grundskolans tidigare år har en likabehandlingsplan. Det som var ett utmärkande resultat var att vissa arbetade flitigt med likabehandlingsplanen medan andra knappt visste att de hade någon. Det var även utmärkande att vissa lärare och kollegor arbetade liknande när situationer och konflikter uppstår eller med måtta försöker göra detta medan de andra lärarna var säkra på att kollegorna inte arbetar liknande när situationer och konflikter uppstod. Bland intervjusvaren har jag fått ut mycket om likabehandlingsplaner, läroplaner och hur lärare arbetar med jämställdhet. Resultatet av en sådan här studie anser jag är relevant eftersom detta är något som arbetas med dagligen, på så vis uppmanar det och inspirerar lärare till ett mer reflekterande förhållningssätt gällande jämställdhet och genus.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte, problemformulering och frågeställning.....	6
2. Tidigare forskning och teoretisk förankring.....	8
2.1 Forskning om förskolan och grundskolan.....	8
2.2 Vad säger styrdokumentet om förskolan och grundskolan.....	9
2.3 Begreppet jämställdhet.....	11
2.4 Teoretiska reflektioner rörande begreppet genus.....	12
2.5 Hur relaterar begreppen jämställdhet och genus till varandra?.....	13
2.6 Genuspedagogik.....	13
2.7 Det sociokulturella perspektivet.....	15
2.8 Sammanfattning av bakgrund och tidigare forskning.....	16
3. Metod.....	18
3.1 Intervju som metod.....	18
3.2 Metoddiskussion.....	18
3.3 Urval och presentation av respondenter.....	20
3.3.1 Presentation av respondenter.....	21
3.4 Etiska överväganden.....	22
4. Resultatredovisning.....	24
4.1 Vilken förståelse har läraren kring sitt arbete med jämställdhet, används likabehandlingsplan?.....	24

GÖTEBORGS UNIVERSITET

4.2 Hur arbetar lärare i praktik med jämställdhet?	26
4.3 Hur är lärares relation mellan förståelse och det praktiska arbetet?	28
5. Analys	31
5.1 Skolornas arbete med jämställdhet	31
5.2 Gränser för jämställdhet	33
5.3 Hur genusordningar/normer konstrueras/skapas/upprättas i lärarnas berättelser om jämställdhetsarbetet.	36
6. Slutsatser och sammanfattande diskussion	38
7. Litteraturförteckning	41
7.1 Litteratur	41
7.2 Intervjuer	42
8. Bilaga 1 – intervjuguide	43

GÖTEBORGS UNIVERSITET

1. Inledning

I Sverige har vi skolplikt, vilket innebär att alla elever måste gå i skolan. Enligt vår skollag och våra utformade läroplaner nämns det att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt eller att skolans resurser ska fördelas lika.¹ Detta är en av de riktlinjer som förekommer kring en jämställd undervisning i klassrummen. Det skrivs vidare att om vi som lärare inte uppmärksammar de dominerande föreställningarnas kraft, riskerar vi att omedvetet upprätthålla ett ojämnt system.² Således är det viktigt att ta hänsyn till dess lagar och föreskrifter vi har i Sverige. I grundskolans läroplan skrivs det att skolan aktivt och medvetet skall främja både kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt som flickor och pojkar bemöts och bedöms på i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattning om vad som är manligt och kvinnligt.³ Som lärare ser man det som konkreta riktlinjer. Det läroplanerna menar är att tjejer och killar skall ges lika stort utrymme i klassrummen. Skolan har därför ett ansvar att motverka traditionella könsmonster, med andra ord ska eleverna få pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.⁴ Detta skall lärare ta hänsyn till, vilket innebär att både tjejer och killar skall ges lika stort utrymme i möjligheter kring bestämmelser i klassrummen och i undervisningen som bedrivs. Eleverna skall enligt läroplanen få delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen. De skall ges möjlighet att välja ämnen, teman med mera. Detta bidrar till att eleverna ges utrymme att utveckla en förmåga kring inflytande

---

¹ Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket. Kap. 1.

² Svaleryd, Kajsa (2002) *Genuspedagogik. En tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*.(1. Uppl.) Stockholm: Liber. s. 44.

³ Skolverket (2011) s. 8.

⁴ Skolverket (2011) s. 8.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

och att ta ansvar.⁵ Det finns elever som inte har utvecklat sin självbild och självkänsla tillräckligt, vilket innebär att dessa elever inte vågar säga vad de tycker och deras inflytande således blir lidande. Detta är något som lärare är medvetna om och bör sträva efter i sin undervisning, så att allas röster blir hörda. Detta för att stäva efter en mer jämställd skolgång som gynnar både tjejer och killar, där de får delta i planering och utvärdering av undervisningen. Således bör både tjejer och killar ges lika mycket möjligheter för att undervisningen och skolgången skall bli så jämställd som möjligt och gynna deras fortsatta inläring. Gannerud nämner att det är syftat på strukturella, socialt grundade skillnader mellan manligt och kvinnligt, feminint och maskulint, vilka skapas och återskapas genom enskilda och kollektiva processer, sådant som inom familj, arbetsorganisationer och i samhället i övrigt som underlättar jämställdheten.⁶

Ser man på samhället hur det ser ut idag, utgår man ofta från normer. Till exempel om en tjej vill arbeta som byggarbetare eller en kille vill arbeta som frisör, är inte vad som anses vara rätt enligt normerna som återspeglas i hur samhället ser ut idag. Detta är normer som vi människor har skapat och följs inte normerna, blir man utpekad av samhället. Dessa normer är något som är återkommande i klassrummen. Det är en norm som anser att tjejer är mer fokuserade och koncentrerade i klassrummen, medan killarna ses som högljuda och bråkiga.

---

⁵ Skolverket (2011) s. 8.

⁶ Gannerud, Eva (1999). *Genusperspektiv på lärargärning: Om kvinnliga klasslärares liv och arbete*. Diss. Göteborg: Univ.. Göteborg. Kap. 2.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

1.1 Syfte, problemformulering och frågeställning.

Under de senaste 40 åren har det vid ett flertal tillfällen konstaterats att den svenska skolan inte är tillräckligt jämställd. Det innebär att killar och tjejer inte ges samma möjligheter inom skolan, vilket beror på att de traditionella och ojämslällda genusstrukturerna är starka. Detta är en aspekt som Svaleryd nämner, vilket innebär att vi uppfostras till olika sociala varelser med olika uppgifter och roller.⁷ Detta återspeglas under hela uppväxten och under uppfostran. De roller som används är hur man som pojke/man och flicka/kvinna anknyts till vissa typer av intressen, leksaker, färger, språk, etcetera. Det handlar om det första bemötandet och i samspelet med andra människor som formar elevernas upplevelser om vad det innebär att vara flicka eller pojke.⁸ Eleverna formas redan i förskolan, eftersom de för första gången interagerar med andra elever i deras egen ålder. Här ses ett konkret exempel hur de formas till kille eller tjej. Det är beroende av hur de leker, vad de leker och vilka leksaker de använder sig av. Det är vanligt inom förskolan att killar leker mer våldsamt medan tjejer leker mer lugnt. En bidragande faktor är också färgvalet på kläder, tjejer använder rosa medan killar använder blått. Som nämnt ovan i texten är det återkommande att tjejer och killar inte ges samma möjligheter, eftersom genusstrukturerna är starka. Detta är en återkommande och pågående genussocialiserande process. Detta är bidragande till att både tjejer och killar utforskar och prövar olika sätt att uppföra sig, handla och vara på. Det återspeglas att de får olika reaktioner som skapar tysta överenskommelser till vilka positioner elever kan inta och vilka som endast anses lämpliga för killar respektive tjejer.⁹

Studier som finns kring detta ämne har till större del bedrivits ur elevperspektiv eller grundskolans tidigare åldrar. Det finns få studier om hur jämställdhet i skolan

---

⁷ Svaleryd, (2002) s. 25.

⁸ Svaleryd. (2002) kap. 1.

⁹ Svaleryd. (2002) kap. 1.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

anses vara ur lärares perspektiv i grundskolans tidigare år samt förskolan. Därför har jag valt att behandla mitt studieobjekt om hur lärare har en förståelse kring jämställdheten och hur deras utövande om detta ämne är i skolan, hur man som lärare förstår och praktiserar arbetet med jämställdhet. En skillnad som jag märkt i lärares yrkesroll är att man omedvetet upprätthåller könsmonster. En aspekt om detta är det stereotypa genuskontraktet, det är den situation som skapar förutsättning för genusbunden rationalitet, för upprepning, tradering och bekräftelse av världens naturliga ordning.¹⁰ Detta är återkommande i lärares förhållningssätt till dessa ämnen, att man omedvetet upprätthåller olika könsmonster eftersom det ses som en naturlig bekräftelse i världens naturliga ordning, gentemot hur normerna ser ut idag. Lärare skall därför enligt läroplanerna aktivt motverka de traditionella förhållningssätten.

Därmed är det en stor vikt för lärarprofessionen att belysa lärares förståelse men såväl som att utöva detta i det praktiska arbetet om vad som är manligt respektive kvinnligt och hur detta påverkar deras arbete. Syftet med denna studie är att utveckla en vidare förståelse kring hur lärare arbetar med jämställdhet i klassrummet. Genom detta vill jag ge möjligheter att utveckla vidare kunskaper till detta ämne. Därför ligger följande frågeställningar till grund för undersökningen:

- Hur tar sig lärarnas arbete på jämställdhetsområdet uttryck i det praktiska arbetet?
- Hur arbetar lärare i praktiken med jämställdhet?
- Hur ser lärarna på relationen mellan sin egen förståelse av jämställdhet och skolans praktiska arbete på skolans jämställdhetsområde?

---

¹⁰ Hirdman, Yvonne (2001) *Genus- om det stablas föränderliga former*. (1. Uppl.) Malmö: Liber. s. 94.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

2. Tidigare forskning och teoretisk förankring.

2.1 Forskning om förskolan och grundskolan.

Som nämnts ovan finns det en hel del forskning om genus och jämställdhet i skolan, däremot har svensk forskning valt att fokusera på hur det ser ut och vad som händer i förskolan samt grundskolans tidigare år. Den svenska forskningen tar form från att det är i förskolan eleverna påbörjar sitt identitetsskapande, i den relation till de uppfattningarna om könen som finns utifrån omgivningen. Mestadels har forskningen som gjorts studerat elever, om hur skolsituationen ser ut. Litteraturen som finns om genuspedagogik och jämställdhet riktar sig allt för ofta till de lägre åldrarna, däremot finns det relativt lite forskning gjord på lärarnas förhållningssätt till jämställdhet och genus.

Ett undantag är Eva Gannerud, som i en avhandling utifrån lärar- och genusperspektiv undersöker hur kvinnliga klasslärare upplever sitt arbete samt vad skolan och samhällets genussystem innebär för den kvinnliga läraren själv.¹¹ I hennes avhandling har hon intervjuat ett antal kvinnliga låg- och mellanstadielärare dels om deras privatliv, arbetsliv och vad deras position som kvinna får för betydelse. Hon nämner i sin avhandling att den individuella läraren funderar om det egna könet som en tolkningsram, vilket innebär att man tolkar världen utifrån sitt eget kön. Detta är något som både män och kvinnor har gemensamt. Däremot är processen inte identisk till innehållet, eftersom män och kvinnor har olika positioner i genusordningen och möts av delvis annorlunda förväntningar.¹² En annan aspekt som Yvonne Hirdman nämner är *genuskontraktet*. Genom att skapa ett begrepp som *genuskontrakt*, vilket innebär

---

¹¹ Gannerud. (1999) s. 3f.

¹² Gannerud. (1999) s. 3.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

att ett fundament skapas, som menas att det inte teoretiseras utifrån att det hela tiden rör på sig. Tvärtom gäller det att begreppsbinda den orörlighet i historien som präglat över könens villkor.¹³ Detta tolkas genom att lärarna allt för ofta uppfattar skolan som en könsneutral institution, dock att det även finns motstånd genom att se skolan som en plats där genus och genusrelationer skapas och upprätthålls. Dessa faktorer kan ha en stor betydelse för lärares möjligheter att uppmärksamma och reflektera över skolans genusordning menar Gannerud.¹⁴ Köns positioner mellan män och kvinnor finns fortfarande kvar inom historien om genuskontrakt och detta är något som till viss del fortfarande präglas i skolan.

2.2 Vad säger styrdokumentet om förskolan och grundskolan.

I juni 2008 beslutade regeringen att tillsätta en delegation, DEJA¹⁵, med uppdraget att utifrån skolans värdegrundsuppdrag lyfta fram och utveckla kunskap om jämställdhet i skolan¹⁶. Statens offentliga utredningar nämner att ”regeringens utgångspunkt för jämställdhetsarbetet i skolan är att alla elever ska få pröva och utveckla sina förmågor och intressen utan att hindras av traditionella könsroller.”¹⁷ Därför kan man säga att delegationens uppdrag var att ”kartlägga skolornas jämställdhet”¹⁸ men att även identifiera områden där bättre kunskap om jämställdhet och genus behövs. Delegationens arbete skulle däremot vara klart året 2010, dock lämnades ett delbetänkande in vad regeringen redan hade dragit för slutsats i utredningen i juli 2009. Det konstaterades att det finns en hel del problem i den svenska skolan, på den reella jämställdhetens område. Med reell jämställdhet avses flickor och pojkars möjligheter att i tankar och handling uppfylla sina intressen och ambitioner med skolgången utan att det ska bli

---

¹³ Hirdman. (2001) kap. 3.

¹⁴ Gannerud. (1999) s. 13ff.

¹⁵ Delegationen för jämställdhet i skolan, Dir. 2008:75

¹⁶ Ibid. s.1.

¹⁷ SOU 2009:64 *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* Delbetänkande av DEJA – Delegationen för jämställdhet i skolan. s. 189.

¹⁸ Ibid. s. 189.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

förhinder av stereotypa föreställningar om kön.¹⁹ Skolan i själva verket är väldigt ojämförbar. Killar och tjejer går inte i skolan på samma villkor som egentligen är sagda och skolan uppmuntrar inte eleverna att tillräckligt aktivt tänka och utvecklas utanför de traditionella könsmodellerna.²⁰ Några exempel på detta är när elever går i grundskolan eller förskolan och har raster. Om en tjej ramlar och slår sig är det väldigt vanligt att läraren ifråga inte är könsneutral. När läraren skall trösta en tjej gentemot en kille är det attityderna som har stor skillnad. Delegationen menar därför att ”skolans uppdrag att hävda jämställdhet och individens lika värde ställs i vissa fall inför stora utmaningar”.²¹ Däremot är dessa tolkningar samt förståelse av situation gentemot tjejer och killar som ramlar inte är något som tänks på när situationen uppstår.

Något som delegationen även använder sig av är att, ”den som verkar inom skolan ska särskilt främja jämställdhet mellan könen”.²² Däremot är detta något som inte uppmärksammas i vissa situationer som uppstår dels i förskola och grundskola. Ett konkret exempel på detta är när lärare ifråga skall trösta tjejer som ramlat låter det: ”Oj, nej men hur gick det med dig? Fick du ont?”. gentemot om en kille ramlar används en tuffare attityd där det låter: ”Nej, men upp och stå, detta klarar du, det gjorde inte alls ont”²³.

I styrdokumentet för förskolan skrivs det att man skall arbeta för människolivets oönskbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta värden.²⁴ Däremot när eleverna går över till förskoleklass och grundskola skrivs det i styrdokumentet att ”skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och

---

¹⁹ SOU 2009:64 *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* s. 45.

²⁰ SOU 2009:64 s. 45.

²¹ SOU 2009:64 s. 45.

²² Delegationen för jämställdhet i skolan 2008:75 s. 3.

²³ Ett påhittat konkret exempel.

²⁴ Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Reviderad 2010, Stockholm: Skolverket. s.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället.²⁵

2.3 Begreppet jämställdhet.

Ordet jämställdhet kan förklaras som ett politiskt begrepp inom en definition till jämlikhet mellan könen. Det i sin tur kan definieras om hur enskilda individer relaterar till jämställdhet, hur deras syn på hur kön skapas.²⁶ Människor har olika definitioner på jämställdhet. Den vanligaste definitionen är att könet är biologiskt givet, vilket ger killar och tjejer olika egenskaper. Andra människor tolkar jämställdhet till att alla är lika men att kulturen vi omges av formar oss till att vara på ett sätt och att tolka andras beteenden beroende på kön.²⁷

Den vanligaste jämställdheten klassas till jämlikheten mellan kille och tjej, eftersom det inte enbart är likheter och skillnader mellan kvinnor och män som individer eller grupper är i centrum för intresset. Det handlar även tillsynes om könsneutrala ämnen som beaktas och ger en ny förståelse. Därför är det meningsfullt att studera könets betydelse i situationer, där det finns en ensidig könrepresentation till exempel på arbetsplatser där det enbart finns kvinnor eller män.²⁸ Som nämnts ovan är det vanligt att definitionen till jämställdhet övergår till jämlikhet. Skolorna har en annorlunda syn på jämställdhet. Både kursplaner och läroplaner är föreskrifter som styr innehållet i utbildningen. Tanken är att de ska läsas mot bakgrund av läroplanerna men att lärarna även ska koppla till verksamheternas värdegrundsuppdrag. Jämställdhet anses som ett av de grundläggande värden som lyfts. Hälften av grundskolornas föreskrifter har ett jämställdhetsperspektiv.²⁹

---

²⁵ Skolverket (2011). s. 9.

²⁶ Lundgren, E. & Sörensdotter, R. (2004). *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. Falun: Dalarnas forskningsråd. s. 62.

²⁷ Lundgren & Sörensdotter. (2004) kap. 3.

²⁸ Gannerud, Eva (2001) *Lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*, kap. 2.

²⁹ Delegation för jämställdhet i skolan, Dir. 2008:75, s. 3.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

2.4 Teoretiska reflektioner rörande begreppet genus.

Ordet genus antogs som en svensk variant av det engelska ordet "gender". "Gender" var ett ord som började användas i amerikansk kvinnoforskning på 1970–80-talet. I Sverige valde man att inte översätta ordet "gender" till könsroll. Ordet kön ansågs ha blivit ett "orent" ord som blivit använt och laddat i flera tusentals år, vilket innebar att ordet hade fått för många betydelser. Dessa betydelser har fått allt från könsorgan till en synonym för man och kvinna.³⁰ Därför fick genus bli ett nytt ord jämfört med sin föregångare "könsroll". Den vanligaste definitionen nu på genus är numera att man är socialt och kulturellt skapad. Vid närmare eftertanke handlar genus inte bara om våra kroppar utan även vad som tänks och sägs om manligt/kvinnligt, det genomsyrar även världen omkring oss såsom olika situationer, mat, arbete, politik utan att det också handlar om överförda abstraktioner såsom sociala ordningar som förmedlas, utövas och upprätthålls i såväl tal som i praktiskt handlande.³¹ Om man ser på omvärlden ur ett genusperspektiv så framgår och synliggörs genus i tydliga relationer, det vill säga hur man ser det i materiell ordning och struktur men även i föreställningar och normer.³² Genusbegreppet tillförs som ett sätt att problematiseras, det är ett sätt att tolka och förstå jämställdhetsfrågan; en dimension som leder till diskussion, handläggning och utformandet av olika program såväl som åtgärder rörande jämställdhet, som är liknande det som beskrivs i DEJA. Som nämnts ovan så har vi människor skapat normer om vad som anses vara ett rätt beteende om manligt och kvinnligt. Detta återkopplas även som jag nämnt ovan om att studera en ensidig könsrepresentation, om det enbart finns män eller kvinnor representerade på en arbetsplats. Eftersom en enkönad miljö genomsyrar

---

³⁰ Hirdman, Yvonne (2001) *Genus – om det stabila föränderliga former*, s. 15.

³¹ Hirdman. (2001) s. 16.

³² Gannerud. (1999) kap. 2.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

genusrelaterade föreställningar i den verksamma arbetsplatsens normer och strukturer.³³

2.5 Hur relaterar begreppen jämställdhet och genus till varandra?

När man talar om jämställdhet kommer ofta begreppet genus med in i samtalet. Som nämnts ovan beskriver individer ordet jämställdhet om hur man som person själv ser på kön. Därför vävs genus in naturligt när det kommer till jämställdhetsfrågor. När jämställdhet diskuteras i skolan diskuteras det ofta att kvinnor känner sig orättvist behandlade, däremot förekommer det att även killar upplever sig orättvist behandlad utifrån kön.³⁴ Det är återkommande att jämställdhet förknippas med genus, eftersom genus relaterar till vad som anses vara manligt och kvinnligt, som nämnts tidigare. Det är normer om vad som anses rätt och fel, som gör att jämställdhetsfrågan ofta diskuteras. Jämställdhet och genus är båda två begrepp som består av föreställningar och normer. En huvudpoäng i detta är att i läroplanerna för både förskolan och skolan inte använder sig av dessa begrepp. Dessa begrepp borde synliggöras för att lärare skall få konkreta och direkt riktlinjer som hjälp till hur man motverkar de traditionella könsmodellerna.³⁵

2.6 Genuspedagogik

För att uppnå en mer jämställd skola så kan man ta hjälp av en genuspedagog. Grundtanken med detta är att inte enbart uppmärksamma elevernas beteende utan att man även fokuserar på hur lärare bemöter och arbetar med killar och tjejer i skolan. En aspekt som Svaleryd nämner är att ”genus i arbetet som pedagog handlar om en medvetenhet kring föreställningar och omedvetna förväntningar på

---

³³ Gannerud (1999) kap. 2.

³⁴ Lundgren & Sörensdotter. (2004) Kap. 3.

³⁵ Se avsnitt 2.2

GÖTEBORGS UNIVERSITET

de bägge könen”.³⁶ Syftet med detta är att lärarna ska få en syn på sig själv som förebild för eleverna, eftersom lärare ses som en av de viktigaste ingredienserna i barns socialisationsprocess.³⁷ Genom detta får lärarna en bättre syn på sig själv. Dessutom lär de känna sig själva och tar itu med sina egna omedvetna föreställningar kring könsmonster.³⁸

Enligt Kajsa Svaleryd, en jämställdhets- och mångfaldsstrateg, innebär begreppet genuspedagog ”[...] om ett förhållningssätt och en medvetenhet om en makt den egna yrkesrollen ger att vidmakthålla förlegade genussystem eller att omskapa dem”.³⁹ Med detta menar hon att om vi som lärare har egna värderingar, åsikter och förväntningar beroende på elevernas kön lyfts detta fram. Eftersom man kan identifiera olika stereotyper, det vill säga olika bilder på vad som är manligt och kvinnligt.⁴⁰ Därför är det viktigt att lärare arbetar för att blanda könen och undvika de stereotypa bilder och undviker vad de själva har för åsikter, förväntningar samt värderingar kring könsmonster. En annan aspekt är att elever väljer efter sociala stereotyper som finns. Detta kan ses som problematiskt eftersom det leder till en begränsning av tjejer och killars erfarenheter och lärande. Ett tidigt könsstereotypt mönster blir förmodligen en stor betydelse för hur tjejer och killar formar sin framtid.⁴¹ Gentemot denna aspekt är det därför viktigt att lärare planerar och varierar sig i lektioner och aktiviteter för att få en relativt blandad kompost. I verksamheten är det viktigt att inte enbart se lärare – elev i ett könsperspektiv utan att man även tittar på elever emellan, på bedömningsgrunder, organisation av tid och rum och så vidare. Det poängteras även att det är viktigt att se skillnaden mellan genuspedagogik och till exempel feministisk pedagogik. Med genuspedagogik menas det att det inte är enbart flickornas situation som skall

---

³⁶ Svaleryd. (2002) s. 30.

³⁷ Svaleryd. (2002) s. 32.

³⁸ Svaleryd. (2002) s. 33.

³⁹ Svaleryd. (2002) s. 30.

⁴⁰ Svaleryd. (2002) s.14f.

⁴¹ Svaleryd. (2002) kap. 1.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

uppmärksammas utan att det är viktigt att båda könen positioner problematiseras och arbetas med. Om man enbart fokuserar på tjejer blir signalerna fel som tyder på att flickorna är sämre och mindre värda än pojkar som är i behov av extra stöd och hjälp.⁴² För att undvika att enbart arbeta efter feministisk pedagogik så finns det något som kallas för kompensatorisk genuspedagogik. Detta är ett begrepp som Victoria C Wahlgren tar upp där hon redogör att kompensatorisk genuspedagogik går ut på att kompensera det som i regel inte uppmuntras hos det ena eller det andra könet, där både pojkar och flickor ska kunna öva autonomi/självständighet och intimitet/närhet, utan att hindras av förväntningar från samhället om vad flickor och pojkar ska kunna.⁴³

2.7 Det sociokulturella perspektivet.

Utifrån det sociokulturella perspektivet lär eleverna av varandra i olika kontexter. Det nämns att lärande ses som former av gradvis, utökat och intensifierat deltagande i en praxis gemenskap. Att delta i en sådan gemenskap innebär utvecklandet av kunnighet och färdighet och skapande av identitetskänsla.⁴⁴ Kortfattat kan man återigen poängtera att elever utvecklar sin kunskap, sin färdighet men även sin egen identitet tillsammans med andra. Karsten Hundeide nämner i sin bok *Sociokulturella ramar för barns utveckling – barns livsvärldar* att ”som deltagare i en kulturell gemenskap – i ett samhälle med en viss historia – är vi bärare av normativa bilder och uppfattningar om barnet, dess utveckling och dess uppfostran.”⁴⁵ Utifrån ett sociokulturellt perspektiv menar man att elever tar till sig kunskap bättre om det samspelar med sina kompisar, vårdnadshavare,

---

⁴² Svaleryd. (2002) s. 60ff.

⁴³ Wahlgren, Victoria C (2009) *Den långa vägen till en jämställd gymnasieskola: en studie om genuspedagogers förståelse av gymnasieskolans jämställdhetsarbet*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation. s. 57.

⁴⁴ Löfstedt, Ulla, *Spel på skilda planhalvor* i Carlgren, Ingrid red. (1999) *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur. s. 38f.

⁴⁵ Hundeide, Karsten (2006) *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur. s. 7.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

klasskompisar och så vidare. En annan aspekt är att barnet behöver en sensitiv vägledare som kan fungera både som en känslomässig trygghetsbas för barnets utveckling och som vägledare in i de sociokulturella gemenskaperna”⁴⁶ Därmed poängteras det att vi har vägledare redan från födseln som visar vad det innebär att vara social ur sociokulturella gemenskaper. Det är vägledaren som visar vägen till hur man till viss del är social, däremot ger omgivningen en inbjudan till det sociokulturella perspektivet. Eftersom barnets utveckling inte enbart är en spontan inifrån driven utvecklingsprocess, vilket innebär att det till viss del är en assisterad utveckling, kan en eller flera kompetenta deltagare som barnet känner tillit för vägleda och stötta barnet på väg in i gemenskaper som utgör en naturlig del av deras utvecklingsprocess.⁴⁷ Människan är socialt skapad och personer man känner förtroende för är personer finns i omgivningen. När eleven känner sig vägledad till att klara sig själv i sociala kontexter, förmedlar eleven sin kunskap till andra men är även mottagare för kunskaper som andra innehar. Man kan med andra ord säga att barns utveckling är en kulturellt styrd process,⁴⁸ som sedan blir en egen styrd process där det handlar om att de integrerar kunskap i olika kontexter och inte enbart i skolan, det vill säga att en yttre samhandling blir till inre operationer.⁴⁹

2.8 Sammanfattning av bakgrund och tidigare forskning.

Den forskning som finns kring jämställdhet och genus i skolan har hittills bedrivits ur elevperspektiv samt grundskoleperspektiv. Lärarna anses i dessa studier som finns som relativt omedvetna och ointresserade av genus samt jämställdhet. Lärarna anses vara en bidragande faktor till att genusstrukturerna upprätthålls inom verksamheterna. Jag finner däremot få studier som vänt sig till lärarna för att undersöka hur de förhåller sig till problemet med jämställdheten

---

⁴⁶ Hundeide. (2006) s. 6.

⁴⁷ Hundeide. (2006) s. 6.

⁴⁸ Hundeide. (2006) s. 6.

⁴⁹ Hundeide. (2006) s. 7.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

och genusstrukturerna i skolan. Därför vill jag med min studie göra ett försök till att fylla en lucka som finns inom detta forskningsområde. Enligt delegationen anser lärarna själva att det finns problem med arbetet kring jämställdheten. 66 % av de manliga lärarna tycker att skolan lyckas arbeta jämställt, medan 55 % av de kvinnliga lärarna anser samma sak.⁵⁰ Att då undersöka lärarnas förhållningssätt till jämställdhet och genusstrukturer som härskar i och utanför klassrummen är av yttersta vikt då de i den dagliga verksamheten har en unik möjlighet att uppmuntra till en brytning av dagens strikta könsmonster. Det nämns att elever lär sig i samspel med andra ur ett sociokulturellt perspektiv. Men för att få kompetenta lärare borde även de använda sig av ett sociokulturellt perspektiv och se hur deras förståelse och tolkning är kring dessa ämnen och om de faktiskt används någon form av genuspedagog inom verksamheterna som jag nämnt ovan.

---

⁵⁰ SOU 2009:64 s. 154.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

3. Metod

3.1 Intervju som metod

I min undersökning har jag valt att använda mig av samtalsintervjuer. En anledning till att intervjuer lämpar sig bättre som metod än till exempel enkätundersökning är att ämnet som behandlas inte går att passa in på förhandsvalda kategorier. För att förtydliga detta ytterligare redovisas lärarnas förhållningssätt till jämställdhet och genus som individuell, beroende på deras egna värderingar och åsikter. Det ger mig som intervjuledare möjlighet att ställa direkta följdfrågor och be respondenterna att utveckla sitt resonemang ytterligare.

Jag valde även att göra min samtalsintervju frågor utifrån tre teman:

- Hur detta arbete i praktiken drivs/görs i det vardagliga arbetet.
- Det institutionella inflytandet.
- Vilka problem mellan lag/direktiv och praktik ”strukturella” problem på jämställdhetsområdet.

Jag valde att göra intervjuguiden på detta vis för att få den strukturerad. Grunden till detta är att försöka få en ytterligare förståelse till hur respondenterna tänker kring jämställdhet och genus. Men även efter genomförda intervjuer gick det att kategorisera in respondenternas svar i dessa teman, detta för att få resultatdelen strukturerad.

3.2 Metoddiskussion

Det är viktigt att tänka på valet av metod och genomförande av en studie. Min studie utgår från en kvalitativ forskning, då det är viktigt att tänka på den interna och externa validiteten. Katrine Fangen nämner i sin bok *Deltaende observation*

GÖTEBORGS UNIVERSITET

att en kvalitativ forskning utspelar sig kring studiens innehåll och betydelse.⁵¹ Den kvalitativa forskningsansatsen i detta arbete knyter an och har sin grund i hermeneutiken, det vill säga att man ges en förståelse genom tolkning av bland annat studieobjektets förståelse samt upplevelse kring det studien utspelar sig om.

Mina respondenter som har deltagit i min studie har varit öppna och hjälpsamma under intervjusituationerna. Giltigheten av mina tolkningar kring intervjuerna kan däremot påverkas på olika sätt. Med tanke på att lärarnas genustillhörighet kan tänkas påverka deras tankar kring genus och jämställdhet. Naturligtvis inverkar min egen genustillhörighet på både intervjusituationerna och i min tolkning kring respondenternas svar. Personligen har jag en viss sorts förförståelse kring genustillhörighet, däremot kan det påverka samspelet mellan mig och mina respondenter. Gannerud beskriver vidare att relationen mellan forskaren och informanterna är ett centralt tema samt att det finns en strävan efter att förhållandet mellan forskaren och informanten blir symmetriskt, det vill säga hur jag uppfattar samt hur jag omedvetet värderar mitt material.⁵² I min forskarroll kan jag inte upphöra att vara kvinna och för att lösa ett sådant problem måste medvetenheten öka och försöka behandla mitt empiriska material så objektivt som möjligt. Fangen nämner även att "[...] det ligger att du som forskare förhåller dig kritiskt till dina egna tolkningar, och att dina tolkningar understöds av annan forskning."⁵³

Den externa validiteten i studien, med andra ord resultatens generaliserbarhet är något som Fangen nämner. Hon nämner att "extern validitet gäller i vilken grad dina resultat kan generaliseras till andra sammanhang som liknar det där din studie utförts."⁵⁴ Det är viktigt för mig i min forskarroll att understryka att jag enbart har utgått från fyra lärare. På grund av detta kan jag omöjligt uttala mig om

---

⁵¹ Fangen, Katrine (2005). *Deltagande observation*. (1. Uppl.) Malmö: Liber ekonomi. s. 255.

⁵² Gannerud. (1999) s. 43.

⁵³ Fangen. (2005) s. 273.

⁵⁴ Fangen. (2005) s. 255.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

hur lärare generellt ser och tänker kring genus och jämställdhet. Vidare kan alltså studien ses som ett intressant exempel för vidare forskning kring ämnet.

En avslutande faktor kan vara mitt urval, eftersom jag har intervjuer från både förskolan och grundskolan. Detta för att de används olika kategorier inom manligt och kvinnligt som representeras olika från förskolan och grundskolan. Detta kan bidra till att mina respondenter har olika kategoriseringar men att jag själv kan bidra till en reproduktion av genussystemet. Personligen har jag inte valt att lägga fokus på själva kategoriseringarna utan mer kring den. På vad den kan tänkas spela för roll för lärarnas förförståelse och inställning till genus och jämställdhet samt sin vardag, där de ingår i ett genus stereotypisk verksamhetsområde.

3.3 Urval och presentation av respondenter.

När jag har sökt kring forskning om jämställdhet och genus, som nämnts tidigare har det funnits mycket forskning kring grundskolan och ur elevernas perspektiv, dock väldigt lite om lärares perspektiv om jämställdhet och genus. Som nämnts tidigare har det under flertal tillfällen konstaterats att den svenska skolan inte är tillräckligt jämställd.⁵⁵ Jag har även nämnt att lärares förståelse inte har varit ett prioriterat område i genus och jämställdhetsforskning, därför har jag i min studie valt att utgå från att intervjua lärares perspektiv kring jämställdhet och genus.

Som avgränsning på min studie har jag därför valt att koncentrera mig på fyra lärare från förskola till de tidigare åren grundskolan. Jag har valt att utgå från detta för att undersöka hur lärare i dessa årskurser förhåller sig till jämställdhet och genus och hur lärare arbetar kring dessa ämnen medvetet och omedvetet. Med denna studie öppnar jag även en möjlighet till reflektion för lärarna. Detta på grund av om lärarna har konfronterats med problem eller funderingar kring genus och jämställdhet.

---

⁵⁵ Se avsnitt 2.1

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Inledningsvis till resultatdelen, kommer här nedan en presentation av mitt empiriska material utifrån mina samtalsintervjuer. Respondenterna som deltagit i min studie är utbildade förskollärare, grundskollärare samt fritidspedagoger. Dessa intervjuer har utspelat sig i två olika kommuner, belägna utan för Göteborgs kommun.

3.3.1 Presentation av respondenter.

Till en början presenteras mina respondenter och redogör kortfattat om deras bakgrund. Jag väljer att göra detta eftersom det är utifrån sin position baserad på denna bakgrund som lärarna talar om är en aktuell bakgrund till min studie.

Respondent 1. Är utbildad förskollärare, tidigare har han läst en utbildning inom handel och kontor på två år. Förskolan han arbetar på har han vikarierat på till och från sedan 2008, men är nu heltidsanställd. Han anser att hans viktigaste mål som förskollärare är ”att förmedla någonting till barnen, till exempel, matematik enligt den nya läroplanen, vetenskap, naturvetenskap och sociala samspel”.

Respondent 2. Är utbildad fritidspedagog, tidigare på gymnasiet har han läst musik. Han arbetar som fritidspedagog på en skola, där har han arbetat i tre år som heltidsanställd. Han anser att hans viktigaste mål som fritidspedagog är ”att ge våra barn, mina barn på vår avdelning en trevlig, god, meningsfull, fritids eller fritidsstund.”

Respondent 3. Är utbildad fritidspedagog, på gymnasiet läste hon en tvåårig social linje, det var det som krävdes för att få arbeta med barn på den tiden. Hon har arbetat cirka 15 år på denna skola. Hon anser att hennes viktigaste mål är att ”se varje barn, att de ska känna sig sedda. Att man skall kunna stämma av hur de mår genom ögonen, eftersom ögonen ger en inblick i deras själ. Men även att erbjuda rikligt med aktiviteter”.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Respondent 4. Är utbildad grundskollärare. På gymnasiet läste han till byggnadsmålare. Han har arbetat som grundskollärare i två år, men på denna skola har han enbart arbetat i ett halvår. Det viktigaste målet anser han vara att ”att lära barnen så mycket som möjligt, så att de får en bra start i livet”.

3.4 Etiska överväganden

När man genomför intervjuundersökningar är det viktigt att beakta att det finns vissa etiska aspekter. När den gällande frågan om informerat samtycke har jag inledningsvis informerat respondenterna på de aktuella skolorna om vad det är för studie jag genomför. Däremot har rektorerna på skolorna inte styrt över vilka som utvaldes till att delta. Vid första kontakten och vid intervjutillfället informerades respondenterna om det generella syftet min studie innehåller. Respondenterna har även blivit informerade om att de när som helst under studiens gång kunnat avbryta sin medverkan, då de frivilligt har valt att medverka i studien.

En annan viktig etisk aspekt är konfidentialitet, detta innebär att det empiriska materialet som insamlas är sekretessbelagt. Svend Brinkmann och Steinar Kvale, nämner i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* att ”konfidentialitet i forskning betyder att privata data som identifierar deltagarna i undersökningen inte kommer att avslöjas.”⁵⁶ Det innebär att det inte skall kunna gå att identifiera respondenterna som har deltagit i studien. Detta görs för att inte orsaka eventuellt obehag hos respondenterna samt att det inte tillför studien något att namnge dem korrekt.

En annan etisk aspekt kring min studie är att mitt mål inte är att granska eller värdera enskilda lärares kunskap om genus och jämställdhet. Det innebär att man måste bedöma konsekvenserna av en kvalitativ studie både efter den skada som

---

⁵⁶ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend.(2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. Uppl.) Lund: Studentlitteratur. s. 88.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

deltagarna kan lida och efter de vetenskapliga fördelar som deras deltagande i studien ger, men att även ha överseende om den etiska principen ”göra gott” innebär att risken för att en undersökningssperson lider skada ska vara så liten som möjligt.⁵⁷ Min studie går ut på att skapa kunskap om hur lärare resonerar kring dessa frågor. Kunskapen kring denna studie är till för att förbättra genus och jämställdhetssituationen och därefter ge alla individer, kvinnor som män, ett ökat värde.

---

⁵⁷ Kvale & Brinkmann. (2009) s. 89.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

4. Resultatredovisning

4.1 Vilken förståelse har läraren kring sitt arbete med jämställdhet, används likabehandlingsplan?

Nedan redovisas respondenternas förståelse kring sitt arbete med jämställdhet. Det som undersöks här var om mina respondenters skola hade någon utformad likabehandlingsplan och hur likabehandlingsplanen samt styrdokumentet används i praktiken.

Respondenterna nämnde att de har en likabehandlingsplan på deras förskolor och skolor. Det framgick där att innebörden av deras likabehandlingsplaner inte var densamma, eftersom både förskolorna och skolorna arbetade på olika sätt gällande likabehandlingsplaner. Respondent 2 menar ”Ja, vi har absolut en likabehandlingsplan, den överser egentligen allt vi gör”. Detta är ett tydligt exempel gällande att vissa förskolor och skolor arbetar mer med likabehandlingsplanen.

Vi har en likabehandlingsplan och att vi håller på att omarbeta den just nu. Vi har haft tre sittningar med den än så länge och vi håller på att modernisera vår likabehandlingsplan för att få ut de bästa av den”.

Respondent 1 (2011-12-11)

Som nämndes ovan är det tydligt att vissa förskolor och skolor arbetar mer kring arbetet med likabehandlingsplaner. De arbetar aktivt för att motverka de traditionella könsmonster, eftersom den omarbetas och används dagligen i arbetet med elever. För att dra en parallell mellan förskolor och skolor som aktivt arbetar med likabehandlingsplanen och förskolor och skolor som är mindre insatta. Respondent 4 berättar att ”vi ska nog ha en sådan ja, jag är ganska nyanställd så att jag vet inte hur den är utformad”. Detta är något som är vanligt bland förskolor och skolor i dagens samhälle, respondent 3 valde att uttrycka sig såhär: ”de har en

GÖTEBORGS UNIVERSITET

likabehandlingsplan men att den inte används, utan den finns i en pärm på avdelningen men att den som sagt inte används”. Likabehandlingsplanen är viktig i praktiken, eftersom den generellt överser arbetet med eleverna. En likabehandlingsplan följs enbart om det handlar om allvarigare konflikter som till exempel, kränkning. Därför skall både förskolor och skolor ha en likabehandlingsplan som arbetas efter vid behov.

”Jag tror att vi ändå hanterar på samma sätt, även fast det ska finnas en ordning, jag vet ju inte riktigt vad likabehandlingsplanen säger så jag vet ju inte således hur andra uppfattar saker och ting. Eftersom alla är olika individer har jag svårt att tänka mig att alla tolkar saker på samma sätt, har jag svårt att tro.”

Respondent 4, (2011-12-19)

Således är frågan om det blir jämställt arbete för tjejer och killar när en allvarigare konflikt uppstår och det inte finns en utformad ”mall” att följa. Respondent 1 menar att ”vi brukar försöka utgå från läroplanen så mycket som möjligt. [...] bearbeta vår likabehandlingsplan med inslag från den nya läroplanen”. Det är viktigt att man har inslag från läroplanerna i likabehandlingsplanerna. Men i generella drag är det svårt att alla tolkar situationer på samma sätt. Däremot används läroplanen i arbeten med eleverna dels i och utanför undervisningen. Således dras parallellen att jämställdheten inte aktivt motverkas på samma sätt som den kan göra när man använder sig av en likabehandlingsplan, händelseförlopp i konflikter blir inte densamma som när lärare har en mall att följa.

Respondent 2 berättade att ”ordet läroplan dyker inte upp så ofta. Vi diskuterar väl aldrig riktigt kring ordet läroplan men diskuteras utifrån läroplan.” Detta är en liknelse till det respondent 1 berättade, där det nämndes att ”vi brukar försöka utgå från läroplanen så mycket som möjligt. Som sagt håller vi på att bearbeta vår likabehandlingsplan med inslag från den nya läroplanen”. För att dra en parallell till detta så arbetar dessa respondenter aktivt med läroplanerna i inslag till likabehandlingsplanen, däremot att de har olika tillvägagångssätt. Ett sätt att

GÖTEBORGS UNIVERSITET

understryka skillnader i detta med likabehandlingsplaner så berättade respondent 3 att ”det är viktigt att alla tolkar och förstår läroplanen på samma sätt med tanke på att det skall finnas ett lika nästintill samma genustänk även medvetet som omedvetet”. De utgår från läroplanen istället för en likabehandlingsplan när det uppstår konflikter. Däremot nämnde respondent 4 att ”det tror jag inte, jag tror alla tolkar den på olika sätt, fast grundstommen är nog den samma fast man svävar ut på olika sätt tror jag”. Det är skillnad på hur respondenterna ställer sig till likabehandlingsplaner. Det framgick att grundstommen till tänket är densamma dock att alla svävar ut på olika sätt kring vilken förståelse de har utifrån sin egen tolkning.

4.2 Hur arbetar lärare i praktik med jämställdhet?

Här nedan redovisas mina respondenters arbete i praktik med jämställdhet på diverse förskolor och skolor. En fråga som ställdes till mina respondenter var, hur en situation hanteras på bästa sätt om ett barn ramlar och slår sig, om det är samma bemötande oavsett om det är en tjej respektive kille.

Mina respondenter hade en någorlunda liknande uppfattning om hur de bemöter elever som ramlar och slår sig. Respondent 1 berättade att ”jag gör likadant med tjejer och killar. Om någon ramlar och slår sig, beroende på hur de slår sig givetvis. Men ramlar de bara omkull säger jag upp igen”. Däremot var respondent 3 väldigt noga att nämna att ”jag gör samma oavsett om det är en kille eller tjej”. Dessa respondenter är noga med att de bemöter eleverna på samma sätt oavsett vad det är för kön. Respondent 1 berättade även att

”de flesta pedagogerna gör likadant. Man ser vikarier som inte riktigt hänger med på det men, men och andra sidan så kanske det inte har någon form av pedagogisk utbildning och inte alltid vet hur vi jobbar. Men i det stora hela jobbar alla likadant”.

Respondent 1, (2011-12-11)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Som nämndes ovan är de medvetna om hur de bemöter eleverna, däremot arbetar de flesta i arbetslagen liknande men att det är svårt att få vikarier att arbeta på samma sätt. En skillnad till detta var att respondent 4 som berättade om lärare arbetar på samma sätt om någon ramlar och slår sig att ”det tror jag inte, jag tror att det varierar väldigt, för det beror på hur stor smärtgräns man har själv som person men som en del ringer för minsta lilla medan andra försöker lösa konflikten på plats”.

En annan aspekt som var viktig som mina respondenter nämnde var hur man tröstar elever. Vilket gav en insyn till att respondenterna är medvetna om vad det finns för problematik kring jämställdheten. Respondent 4 berättade att ”jag är i alla fall sån att jag kramar om, om det behövs. Oftast en klapp på kinden och så”. Medan respondent 2 menade att ”jag försöker se det som ett barn, är det en kille är det en kille, är det en tjej är det en tjej, har man ont så har man ont”. En skillnad till detta är däremot respondent 3 där det berättades att ”jag är inte säker på om alla gör det, däremot är det viktigt att alla säger samma sak på till exempel regler”. Generellt sätt så är respondenterna medvetna om jämställdhetens gränser och försöker bemöta alla elever likadant, däremot är de inte överrens om att alla lärare arbetar på samma sätt. Respondent 1 valde att uttrycka sig såhär ”alla på min avdelning arbetar på samma sätt” medan respondent 2 berättade att ”vi försöker göra det, men det gäller att hitta tiden till att göra det”. Skillnaden till detta är att vissa förskolor och skolor har bättre sammanhållning bland lärare som gör att de arbetar på samma. En annan aspekt som nämndes var även att det var beroende på vilken ålder eleverna har om hur man behandlar dem. Respondent 1 berättade att ”däremot gör jag skillnad på de små och stora barnen” medan respondent 3 valde att uttrycka sig såhär ”det är viktigt att erbjuda killar och tjejer samma om det är någon som har gjort sig illa, erbjuda att blåsa, ta lite vatten eller till och med en kylklampa”. För respondenterna är det återigen som nämnts ovan viktigt att inte särbehandla beroende på kön, men att det är svårt att veta vad eleverna behöver när de blir äldre. Respondent 2 nämnde att

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”det är beroende på vad det barnet som har gjort sig illa vill ha, det är inte alla barn som vill ha kramar till exempel, vissa barn vill bara att man pratar med dem. Man försöker hitta vad det barnet behöver”.

Respondent 2, (2011-12-07)

En annan aspekt som en respondent tog upp var materialet som används i grundskolan att det inte är tillräckligt jämställt som det borde vara. Detta grundades på materialet som används av elever i grundskolan. Respondent 4 berättade att:

Jag tycker kanske att det är väldigt mycket att det manliga kommer fram mer än vad det ser man ju på läromedel och annat runt omkring också. Som är mer för det manliga än kvinnliga. Ta bara dessa läsböcker vi har, den ena heter Leo, den andra heter Ola och så är det en som heter Elsa. Då har vi ju två killar och en tjej och där har vi ju en värdering va.

Respondent 4, (2011-12-19)

Vissa lärare tänker därför steget längre om jämställdheten, de tänker inte enbart på kön utan också materialet som används. Det nämns tydligt att det är det manliga som kommer fram mer markant i förskolor och skolor.

4.3 Hur är lärares relation mellan förståelse och det praktiska arbetet?

Nedan kommer respondenternas relation mellan förståelse och det praktiska arbetet behandlas. Detta för att få en förståelse kring respondenternas förståelse. Mina respondenter har väldigt olika förförståelse kring läroplaner samt likabehandlingsplaner beroende på hur mycket det diskuterades kring detta under deras utbildning.

Respondent 1 berättade att ”vi diskuterade inte lika mycket som vi gör just nu på jobbet, men vi diskuterade det speciellt på specialpedagogiken”. Respondent 2 nämnde även att ”det är ju lite upp till beroende på hur den är utformad, hur man skall använda den, men i grund samma sak hur man ska använda den och hur man även ska gå vidare”. Skillnaden gentemot detta är respondent 4 som nämnde att ”det gjorde det väl bara på någon delkurs tror jag annars tyckte jag inte att man pratade så mycket om det vill jag minnas”. Detta är en skillnad mellan respondenterna, parallellen som kan dras utifrån respondenternas svar

GÖTEBORGS UNIVERSITET

är att de har olika åsikter om hur mycket det diskuterades kring läroplaner men framförallt likabehandlingsplaner. Gentemot detta dras parallellen att det inte diskuterades tillräckligt mycket kring dessa begrepp under deras utbildningar som det egentligen borde göra. Det innebär att respondenternas förståelse om jämställdhet och genus ökar i det praktiska arbetet i arbetslivet. Respondent 3 berättade att ”det är inte så mycket blandat bland killar och tjejer. Det är enbart vid spel, fruktstund och sagostunder som det blir blandat mellan tjejer och killar”. Detta är ett återkommande svar bland respondenterna då respondent 4 berättade att ”mestadels leker de med samma personer hela tiden, men det varierar. Vissa som är flyktiga som kompispartners så att de flyttar runt lite grann”. En konkret skillnad på detta är att respondent 1 berättade att

”i stort sätt samma kompisar hela tiden, men ibland så försöker vi få dem att byta lite. Att de får välja någon som de inte brukar leka med och så vidare. För att försöka få dem att lära känna andra. Vi jobbar med storarbetslag så vi är två avdelningar som jobbar likadant och försöker få dem att leka med de andra på andra avdelningen”.

Respondent 1, (2011-12-11)

Det är inte vanligt att lärare nämner för eleverna att leka med någon som de inte har lekt med förut som respondent 1 nämner. Respondent 2 berättade att ”de är rätt duktiga på att blanda sig, förutom dessa tjejer som kommit längre. Som brukar vara två och två även i den stora gruppen”. Som nämnts tidigare är det inte vanligt att lärare beblandar sig i vilka eleverna leker med, förutom ett undantag. Även om lärare är medvetna om jämställdhetens gränser. Vanligtvis leker eleverna med samma personer men att de varierar sig inom samma kön. Därmed är det vid styrda aktiviteter och lektioner som könen blandar sig, eftersom det vanligtvis är lärare som bestämmer. Generellt sätt så ökar lärares förståelse ute i arbetslivet som nämnts tidigare. Däremot diskuteras det om värderingar med elever. Alla respondenter berättade att ”ja, vi arbetar med värderingar ofta med eleverna”. Däremot nämndes det att det hade vart lättare att arbeta och få en förståelse om de hade haft kontakt med en så kallad, genuspedagog. Respondent 1 berättade att ”Ja alltså, fortbildningar är alltid bra oavsett va de handlar om, men jo de skulle ge mig ytterligare fokus på hur man kan jobba likadant med tjejer och killar”.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Respondent 4 nämnde att ” Den hade nog säkert gjort en hel del”. En skillnad var att respondent 2 hade varit i kontakt med en genuspedagog men att det inte hade gett honom något, eftersom genuspedagogen lade fokus på eleverna. Han menade på att om han hade haft kontakt med en genuspedagog skulle han velat att

”Jag skulle vilja ha verktyg för att ännu bättre arbeta bort eller arbeta med jämställdhet och samlikhet, att visa att vi alla är lika mycket värda även fast vi är olika. Och vi ska inte arbeta bort att vi är olika”.

Respondent 2, (2011-12-07)

Det framgick att lärarna skulle fått ytterligare en förståelse om hur man skulle arbeta med jämställdhetsfrågan i praktiken om de hade varit i kontakt med en, genuspedagog.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

5. Analys

5.1 Skolornas arbete med jämställdhet

Intrycket som gavs under studiens gång är att lärare är medvetna om jämställdhetens gränser och att de är medvetna om hur de bör arbeta förebyggande för att få en så jämställd skola som möjligt. Lärares inställning till jämställdhet och genus har blivit mer intressant. Detta på grund av att lärarnas egna åsikter speglar igenom det praktiska arbetet. Detta är beroende på att lärare har olika personliga erfarenheter dels från arbetsliv och skola men även från det privata livet, vilket har en påverkande del till den enskilda lärares inställning till arbetet.⁵⁸ Därför har ögonen öppnats till att lärare är medvetna gentemot jämställdheten och vilka gränser som finns, men även vad detta beror på. Det som har varit utpekande är att oavsett lärare är de medvetna om vilka gränser jämställdheten medför för killar respektive tjejer. Lärare anser sig själva hantera situationer och konflikter på samma sätt oavsett kön, därför är det viktigt att lärare beror jämställdheten i klassrummen tillsammans med eleverna. Det är därför viktigt att peka på vikten att alla människor är olika, men även vikten av jämställdhet och jämlikhet mellan människor. Detta är en fråga om moral, som är viktigt att diskutera i samspel mellan lärare men även mellan lärare och elever om jämställdhet, eftersom eleverna ska ha inflytande på undervisningen.⁵⁹ Detta kan genomföras genom olika värderingsövningar och samtal med eleverna, då det finns mycket lekar som berör detta ämne.

Respondenterna har på sina förskolor och skolor en likabehandlingsplan, däremot var det stor skillnad på hur insatta det var i den. Detta på grund av att den överser arbetet man gör med eleverna enligt vissa respondenter som nämndes i

---

⁵⁸ Gannerud, (2001) s. 32.

⁵⁹ Wahlgren. (2009) s. 193.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

ovanstående stycke. Andra respondenter vet knappt att de har en likabehandlingsplan, detta beroende på att den inte genomsyrar arbetet med eleverna för att likabehandlingsplanen inte används. Man kan därför poängtera det som att om det blir en mer jämställd och rättvis skola om man använder sig av en likabehandlingsplan, eftersom alla elever respektive lärare bemöts likvärdigt, men att de även får sina individuella behov sedda och tillfredsställda och därigenom kan de förhoppningsvis utvecklas.⁶⁰ Som nämnts tidigare så vet både förskolorna och skolorna att det finns en likabehandlingsplan att utgå ifrån, däremot används den på olika sätt. Vissa lärare arbetar och väver in den i arbetet med eleverna medan andra inte gör detta. I dagens samhälle strävas det efter att både förskolan och skolan ska bli mer jämställd mellan killar och tjejer. För att dra en parallell till detta som nämnts ovan arbetar som sagt vissa förskolor och skolor mer med likabehandlingsplaner medan andra arbetar mindre. Däremot är detta beroende på vilken förståelse lärare har om detta ämne, dock skulle förståelsen vara bättre om de hade genomgått en fortbildning med en genuspedagog om hur man kan arbeta förebyggande med jämställdhet tillsammans med elever. Om det uppstår en konflikt eller situation mellan elever bör lärare använda sig av en likabehandlingsplan, detta leder till att lärare automatiskt inte särbehandlar killar respektive tjejer på grund av de rådande könsmodellerna. Därför syns det att vanligt att lärare omedvetet särbehandlar könen.⁶¹ Till exempel, killar kommer lättare undan i vissa situationer och konflikter, eftersom de anses av natur att killar skall vara de som är mer bråkiga i sättet att vara. Medan tjejer inte bråkar på samma sätt så löses deras situationer samt konflikter på ett helt annat sätt än vad det gör om det är killar. Detta anses inte vara något ovanligt eftersom skolor inte specifikt arbetar med jämställdhet, eftersom många skolor saknar medvetenhet och kunskap för att bedriva ett sådant arbete.⁶² Däremot är det vanligt att både förskolor och

---

⁶⁰ Wahlgren. (2009) s. 194.

⁶¹ Wahlgren. (2009) s. 49.

⁶² Lundgren & Sörensdotter. (2004) s. 49.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

skolor aktivt diskuterar med eleverna om värderingar, där lärare belyser att alla individer är olika.

Det understryks därför i en jämställdskola att det är viktigt att förskolor och skolor har en likabehandlingsplan som används samt att lärare vet vart den är och att den finns lättillgänglig. Som nämnts tidigare är lärare medvetna om jämställdheten i skolan, däremot är de även omedvetna eftersom arbetet till en jämställd skola inte är lätt att bedriva. Det påvisades även att om förskolor och skolor har en likabehandlingsplan eller värderingsdiskussioner med eleverna, är det inte säkert att den följs när någon form av situation uppstår. Detta innebär att lärararbete innehåller till viss del gemensamma element, däremot ser de praktiska och organisatoriska förutsättningarna olika ut i olika miljöer.⁶³ Vilket är genomskådligt återigen, eftersom vissa förskolor och skolor arbetar mer aktivt med olika saker beroende på vilka miljöer de befinner sig i. Det i sin tur är en ledande faktor till att förskolor och skolor är olika och har olika arbetssätt medan om vissa förskolor och skolor arbetar mer aktivt i denna ledande fråga. Vilket i sin tur leder till att elever och lärare blir bemötta och behandlade på samma sätt oavsett kön, vilket inte alltid görs på andra skolor.

5.2 Gränser för jämställdhet

Enligt respondenterna är det viktigt att alla lärare arbetar på samma sätt med jämställdhet när det uppstår situationer eller konflikter. Detta är för att uppnå en någorlunda jämställd förskola och skola. Däremot fanns det viss skillnad eftersom det framgick att alla lärare faktiskt inte arbetar på samma sätt kring att lösa konflikter eller situationer. Detta är en gräns då det är ett bristande engagemang bland lärare att inte ha en större övergripande kontakt som gör att lärare arbetar liknande kring situationer som kan uppstå.

---

⁶³ Gannerud. (1999) s. 19.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Däremot är det oerhört vanligt att eleverna mestadels leker med samma personer och inte vidgar sina vyer genom att leka med andra. Detta leder till att eleverna drivs in i de olika könsmonster som finns i dagens samhälle, att tjejer skall vara på ett visst sätt och att killar skall vara på ett visst sätt i sättet de leker. Det är på grund av våra egna värderingar, åsikter och förväntningar på eleverna av olika kön som lyfts fram. Detta eftersom det går att identifiera vilka olika stereotipa bilder av manligt och kvinnligt som finns, med hjälp av medvetenheten går det att synliggöra det som är ojämnt.⁶⁴ En annan aspekt är att vi individer har något som kallas för vardagsföreställningar och i detta ingår det att tjejer respektive killar har olika egenskaper men även att de väljer att leka olika lekar och med olika saker, med andra ord, tjejer är och förväntas vara söta, snälla och hjälpsamma medan killarna förväntas vara aktiva, dominerande och att de ska kräva uppmärksamhet.⁶⁵ Därför bör detta ses som en lärares uppgift att få eleverna att byta vilka de leker med men även hur de leker. Detta för att testa på och vidga vyerna på alla olika sorters aktiviteter både fria som styrda, detta för att inte enbart följa den dagliga normen av våra egna vardagsföreställningar.

En annan aspekt är att det är vanligt med att grupperingar uppstår i både förskolan och grundskolan. Det vill säga att tjejer leker med tjejer och killar leker med killar. Det är vanligt att killar och tjejer sällan möts även fast den vardagliga verksamheten består av två världar, vilket innebär att killar väljer killar, tjejer väljer tjejer. Detta är något som synliggörs tydligt, när de ska välja arbetskamrater, vid olika placeringar i klassrummen och på raster, det är samma förhållanden inom förskolan.⁶⁶ Det är inte vanligt att lärare går in och bryter om vilka eleverna skall leka med som nämnts tidigare. Däremot varierar grupperingar på fritids eftersom både killar och tjejer leker med varandra. Detta på grund av att eleverna själva har möjligheter att välja inriktning på sin aktivitet men att de även

---

⁶⁴ Svaleryd. (2002) s. 14f.

⁶⁵ Svaleryd. (2002) s. 15.

⁶⁶ Svaleryd. (2002) s. 16.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

kan välja kamrater för leken under den fria leken på fritids.⁶⁷ Detta kan ses som en variation till att bryta de traditionella könsmönstren. Om man behandlar elever jämställt ökar vi deras rättssäkerhet i skolan, då de blir sedda för var det är och inte som i en del av en grupp.⁶⁸ Men att det även kan ses som en begränsning inom jämställdheten, eftersom normerna säger vad som anses vara manligt och kvinnligt. Detta i sin tur leder till olika konsekvenser för lärare beroende på om det är en manlig eller kvinnlig lärare.⁶⁹

---

⁶⁷ Svaleryd. (2002) s. 16.

⁶⁸ Wahlgren. (2009) s. 194.

⁶⁹ Gannerud. (1999) s. 14.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

5.3 Hur genusordningar/normer konstrueras/skapas/upprättas i lärarnas berättelser om jämställdhetsarbetet.

Det är vanligt att genus har olika innebörd, eftersom det finns en skiljelinje mellan manliga och kvinnliga lärares uppfattning om begreppet. Däremot hade respondenterna relativt likvärdig uppfattning om vad genus innebär.

Den första definitionen på genus relaterar oftast till kön och jämställdhet, vilket innebär att det inte är tillräckligt jämställt mellan män och kvinnor. Detta är något som återkommer i både förskolan och skolan. Däremot nämns det att skolan är ett institutionaliserat mönster av maskulinitet och femininet, detta påverkar lärarens dagliga arbete och synen på lärararbete.⁷⁰ Detta innebär att manliga och kvinnliga lärare har olika uppfattningar om vad som är maskulint och feminint. Detta påverkar lärares syn och arbete. Därför är den vanligaste definitionen av lärare att killar är bråkiga och högljudda medan tjejer är tysta, fokuserade och koncentrerade.

Som nämnts tidigare skall både förskolor och skolor aktivt motverka de traditionella könsmonster som finns. Det nämns i läroplanen för grundskolan att ”skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet”.⁷¹ Utifrån detta som läroplanen nämner är det vanligt att värderingar diskuteras med elever, både i förskola samt skola. Den andra definitionen är att alla ska behandlas lika. Där det diskuteras hur man är mot andra att man även ska behandla alla lika och att alla är lika mycket värda. Detta stämmer överrens med Svaleryds observationer, vilket innebär att många pedagoger anser att man inte behöver arbeta med jämställdhet, eftersom det anses att det viktigaste är att tillgodose den individuella elevens behov. Svaleryd menar

---

⁷⁰ Gannerud. (1999) s. 11.

⁷¹ Skolverket (2011) s. 8.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

dock genom individperspektivet att man inte kan vara ensam vägledare i arbetet, eftersom det då enbart utgör en del av den pedagogiska verksamheten.⁷² Enligt det sociokulturella perspektivet som nämnts i tidigare avsnitt är att man inte kan vara en ensam vägledare hos eleverna, utan att de är beroende av flera viktiga personer såsom, familj, vänner, med mera för att gynna deras fortsatta utveckling. Svaleryd menar även att individperspektivet inte kan säkerhetsställa jämställdheten, om inte organisationen tillsammans med individen lyfter upp och analyserar de dolda föreställningar om kön, etnicitet, klass och andra olikheter.⁷³ Lärare skall aktivt tillsammans med eleverna motverka de traditionella könsmonstren. Slutligen kan en parallell dras utifrån detta, vilket innebär att vissa förskolor och skolor aktivt arbetar med en likabehandlingsplan som involverar eleverna, detta i sin tur medverkar till att eleverna får en bättre uppfattning till varför man inte ska särbehandla könen än om man enbart diskuterar värderingar.

Däremot nämnde en respondent över materialet som används i grundskolan inte är jämställt, då det pekades på läseböckerna, Ola, Elsa och Leo. Dessa böcker är svårighetsgrader i läsningen, Ola är den lättaste, Elsa är medel och Leo är den svåraste. Dessa böcker kom på tal genom genus, eftersom det automatiskt är två killar och en tjej och frågan till varför det inte är två tjejer och en kille. Respondent 4 valde att uttrycka sig såhär:

Jag tycker kanske att det är väldigt mycket att det manliga kommer fram mer än vad det ser man ju på läromedel och annat runt omkring också. Som är mer för det manliga än kvinnliga. Ta bara dessa läsböcker vi har, den ena heter Leo, den andra heter Ola och så är det en som heter Elsa. Då har vi ju två killar och en tjej och där har vi ju en värdering va.

Respondent 4, (2011-12-19)

---

⁷² Svaleryd. (2002) s. 41.

⁷³ Svaleryd. (2002) s. 41.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

6. Slutsatser och sammanfattande diskussion

Bland de fyra lärare som ingått i denna studie finns en skillnad mellan manliga respektive kvinnliga lärares uppfattning om jämställdhet och genus. Däremot har de en relativ likvärdig bild samt uppfattning om jämställdhet. Däremot framgick det tydligt i denna studie att både förskolor och skolor arbetar på ett någorlunda sätt när det gäller jämställdhet. Lärarna som deltagit i min studie har som nämnts tidigare en relativt likvärdig syn, däremot skiljer sig förhållningssättet till arbetet. Detta på grund av att vissa arbetar mer medan andra arbetar mindre. Jag anser att visar på vilken genustillhörighet lärarna själva har. Detta kan vara en påverkande men rent avgörande faktor för hur jämställdheten uppmärksammas och arbetas med i skolan, även hur genus vävs in i sammanhanget för jämställdhet. En aspekt i detta är att det egna könet är en fungerande tolkningsram för den individuella läraren, dels i hur man tolkas av andra men även hur man som individ tolkar världen.⁷⁴ Jag påpekar därför att det är på grund av de rådande stereotyper positioner och förväntningar som finns på män och kvinnor i dagens samhälle. Risker finns att det finns få manliga lärare inom läraryrket, då läraryrket är dominerat av kvinnor eftersom manliga lärare är något som inte följer normerna i dagens samhälle. Detta innebär att dessa tolkningsprocesser som används inte är identiska eftersom män och olika kvinnor har olika positioner i genusordningen och därför möts av annorlunda förväntningar.⁷⁵ Jag tror att detta är något som kommer att ändras, det kommer att bli mer manliga lärare i läraryrket på grund av den nya lärarlegitimationen, som gör att det kommer bli mer jämställt och det kommer ställas samma krav för att få arbeta i förskola och skola.

---

⁷⁴ Gannerud. (1999) s. 3.

⁷⁵ Gannerud. (1999) s. 3.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Jag tror att människor uppfattar jämställdhetsfrågan annorlunda, beroende på vilken förståelse de har om ämnet. Jag ser ett tydligt mönster av detta i studien, eftersom lärare och respondenter anser sig själva ha en god förståelse, de är medvetna om vilka gränser jämställdheten medför. Däremot tror jag även att detta är ett ämne som kan få en negativ inverkan, eftersom den vanligaste definitionen är manligt och kvinnligt, positioner i samhället och normer. Däremot märkte jag en stark skillnad som har varit återkommande i hela studien då jämställdhet arbetas mer kring i vissa områden än andra. Därför anser jag att resultaten jag har fått inte överrensstämmer med Ganneruds slutsats om att man som lärare ofta uppfattar skolan som en könsneutral institution.⁷⁶ Respondenterna som deltog i studien reflekterar mer eller mindre i stereotypa tankebanor, om hur eleverna leker, men att de även reflekterar till att vi alla är olika men att alla ska behandlas på samma sätt.

Däremot verkar alla av mina respondenter ha samma uppfattning om genus, som något starkt förankrat till kön, eftersom detta är det första de tänker på. Det som var reflekterande var att respondenterna relaterar genus till jämställdhet. Att jämställdheten är övergripande över genus, eftersom det inte är jämställt mellan män och kvinnor, vilket återspeglas i skolan. Det är en parallell till att alla i skolan måste bemöta varandra efter vilka kvalifikationer de har eftersom alla individer inte föds under samma förutsättningar.⁷⁷ Det är därför det är vanligt att lärare omedvetet behandlar elever olika. Elever har inte samma kvalifikationer, men eleverna blir dragna över en kant, eftersom killar är högljudda och bråkiga medan tjejer är tysta, fokuserade och koncentrerade som nämnts tidigare.

Dels så tror jag att det är väldigt annorlunda beroende på förskolor och skolor, hur aktivt man arbetar med jämställdhet och genus frågor. Två av mina respondenter menade att det är viktigt att lärare arbetar på samma sätt med eleverna för att de

---

⁷⁶ Gannerud. (1999) s. 13.

⁷⁷ Wahlgren. (2009) s. 194.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

inte skall bli dubbla budskap. Däremot trodde mina övriga respondenter inte att lärare arbetar på samma sätt, vilket innebär att de inte har samma värderingar och att man uppfattar konflikter och situationer på olika sätt. Frågan gällande detta är om det är brist på demokrati i skolan, vilket innebär att alla lärare oavsett genustillhörighet driver frågan om jämställdhet som den egentligen bör göra. Därför hävdar jag att det visar en mycket problematisk skolsituation när lärare sinsemellan inte kommer överrens, eftersom de ser på sig själva på ett visst sätt, andra ser de på ett annat, eftersom de inte accepterar att bli bemötta på ett dåligt sätt med nedvärderande tilltal oavsett om det är man eller kvinna. Delegationen för jämställdhet nämner att jämställdhet inte ska ses som en attitydfråga, utan som ett kunskapsområde och att de ojämsställda genusstrukturerna i skolan inte uppmärksammas, detta eftersom skolledare, lärare och annan skolpersonal har för dåliga kunskaper om ämnet.⁷⁸ Därför påpekar jag att detta är problematiskt, eftersom lärare i dagens samhälle inte har tillräckligt med kunskaper om ämnet jämställdhet i både förskolor och skolor. Ett tips är att förskolor och skolor borde ta in genuspedagoger för lärarnas skull, så de får tips och idéer till ett fortsatt arbete om jämställdhet och genus. Detta är även en aspekt som mina respondenter hade gemensamt, att de ansåg att de inte hade tillräckligt med kunskaper och att det hade varit givande att få tips och idéer, om hur man ska samtala och undervisa.

Det jag kom fram till utifrån denna studie var att, det är lätt för lärare att säga att de är medvetna om jämställdhetens gränser och hur man skall arbeta med detta. Däremot tror jag inte att det omedvetet arbetas så effektivt som det framgick, jag tror att när man arbetar inte tänker på att, man ibland särbehandlar kön som när någon ramlar och slår sig, vilket är ett typiskt exempel i dagens skolor och tyvärr väldigt vanligt. Därför är det viktigt för kommunerna att uppmärksamma detta fenomen och att man tar till hjälp, som behövs för att uppnå en så jämställd skola som möjligt.

---

⁷⁸ SOU 2009:64 s. 180.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

7. Litteraturförteckning

7.1 Litteratur

Delegation för jämställdhet i skolan, Dir. 2008:75

Fangen, Katrine. (2005). *Deltagande observation*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.

Gannerud, Eva. (1999). *Genusperspektiv på lärargärning: om kvinnliga klasslärares liv och arbete*. Diss. Göteborg: Univ.. Göteborg.

Gannerud, Eva. (2001). *Lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Hirdman, Yvonne. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Hundeide, Karsten. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, Eva. & Sörensdotter, Renita. (2004). *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. Falun: Dalarnas forskningsråd.

Löfstedt, Ulla, *Spel på skilda planhalvor* i Carlgren, Ingrid. (red.) (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Reviderad 2010. Stockholm: Skolverket.

SOU 2009:64 *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* Delbetänkande av DEJA – Delegationen för jämställdhet i skolan.

Svaleryd, Kajsa. (2002). *Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Wahlgren, Victoria. C. (2009). *Den långa vägen till en jämställd gymnasieskola: en studie om genuspedagogers förståelse av gymnasieskolans jämställdhetsarbete*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

7.2 Intervjuer

Intervju: Respondent 4 2011-12-19, Intervjuare: Therese Nyrén Blom

Intervju: Respondent 3. 2011-12-19, Intervjuare: Therese Nyrén Blom

Intervju: Respondent 1. 2011-12-11, Intervjuare: Therese Nyrén Blom

Intervju: Respondent 2. 2011-12-07, Intervjuare: Therese Nyrén Blom

GÖTEBORGS UNIVERSITET

8. Bilaga 1 – intervjuguide

Intervjuguide

Kan du berätta lika kort om dig själv?

- Vad heter du?
- När är du född?
- Vad läste du på gymnasiet eller motsvarande?
- Hur länge har du arbetat som förskollärare/lärare/fritidspedagog?
- Hur länge har du arbetat på denna förskola/skola?
- Vad ser du som dina viktigaste uppgifter, dina viktigaste mål som förskollärare/lärare/fritidspedagog?

Hur detta arbete i praktik drivs/görs i det vardagliga arbetet.

- Hur sitter/arbetar/leker/umgås med eleverna i klassrummet/skolgården/fritids?
- Hur ser grupperingarna/sammansättningen ut kring tjejerna?
- Hur ser grupperingarna/sammansättningen ut kring killarna?
- Hur fungerar kommunikationen mellan individerna och individ i grupp?
  - Om bråk uppstår, hur går man bäst tillväga för att lösa situationen?
  - Arbetar alla att lösa konflikter på samma sätt?
  - Eller är det beroende på vad som anses ”bäst” i situationen?
- Hur ser rörelsen ut i gruppammansättningen?
  - Leker alla elever/barn tillsammans eller enbart med samma kompisar hela tiden?
  - Får alla vara med?
- Om ett barn ramlar och slår sig utomhus och behöver tröstas.
  - Hur hanteras ett sådant problem kring killar?
  - Hur hanteras ett sådant problem kring tjejer?
  - Hur går ni tillväga i en sådan situation?

Det institutionella inflytandet det vill säga; Likabehandlingsplan. Hur lärarna själva och tillsammans med arbetslag förstår/tolkar planen och hur de försöker införa den i arbetet.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

- Hur hanteras en situation på bästa sätt om någon lämnas utanför och inte får vara med?
  - Har ni någon utformad hjälp av någon likabehandlingsplan?
  - Används läroplanen konkret i sådana situationer?
- Hur tolkar du det som står i läroplanen?
  - Enskilt
  - Tillsammans med kollegor
- Hur förstås det som skrivs i likabehandlingsplanen/läroplanen?
- Hur försöker ni införa likabehandlingsplan/läroplanen i arbetet?
  - Låter ni eleverna vara delaktiga och demokratiska i bestämmelser, regler/lekar?
  - Diskuteras värderingar tillsammans med eleverna?
  - Återspeglas likabehandlingsplanen/läroplanen i arbetet?
  - Samt kring olika situationer som kan uppstå kring eleverna?
- Om ett barn ramlar och slår sig utomhus och behövs tröstas.
  - Hur hanteras ett sådant problem kring killar utifrån läroplan/likabehandlingsplan?
  - Hur hanteras ett sådant problem kring killar utifrån läroplan/likabehandlingsplan?
  - Hur går ni tillväga att hantera en sådan situation med hjälp av läroplan/likabehandlingsplan?

Vilka problem mellan lag/direktiv och praktik ”strukturella” problem på jämställdhetsområdet.

- Hanterar ni problem som uppstår mellan eleverna på samma sätt?
- I vilken uppfattning diskuterar man och arbetar med problem som uppstår?
  - På skolan som helhet?
  - Kollegor sinsemellan?
  - Tillsammans med elever?
- Har ni hjälp av likabehandlingsplan när ni tar tag i konflikter?
- Hur har denna likabehandlingsplan framställts?
  - När används likabehandlingsplanen?
  - Vem utformade er likabehandlingsplan?
- Diskuterades det mycket om hur man använder sig av likabehandlingsplan under din lärarutbildning?
- Hur värderar du din och dina elevers relation?
  - Hur värderar du killarnas relation till varandra?
  - Hur värderar du tjejernas relation till varandra?

GÖTEBORGS UNIVERSITET

- Hur värderar du killarnas och tjejernas relation till varandra?
- Arbetar ni mycket kring värderingar?
  - Tillsammans med elever
  - Tillsammans med arbetslag
  - Tillsammans med skolans övriga lärare.
- Om ett barn ramlar och slår sig utomhus och behövs tröstas
  - Arbetar ni på samma sätt när någon ramlar och slår sig, oavsett om det är tjej eller kille?
  - Om inte, vad tror du att det beror på?
- Har kommunen eller till och med skolan varit i kontakt med en aktiv genuspedagog?

Alternativ 1: Om man har haft kontakt med genuspedagog

- Har du haft någon fortbildning med genuspedagogen?
  - Hur gestaltade sig denna fortbildning,
  - hur omfattande var den?
  - (Fokuserades eleverna och deras agerande eller pedagogernas?)
- Vad tycker du att genusfortbildningen har gett dig?
  - Finns det något du skulle vilja lära dig mer om?
- Kan du ge något konkret exempel på vad det kan finnas för förtjänster med genus/jämställdhetsarbete?
  - På den aktuella skolan och i din egen klass/undervisning?
  - Exempel på svårigheter?

Alternativ 2: Om man inte haft kontakt med genuspedagog?

- Vad tror du att genusfortbildning skulle givit dig?
  - Mer kunskap om genus och genuspedagogik skulle kunna tillföra dig som lärare/fritidspedagog?
- Vad tycker du att det finns för svårigheter med genus/jämställdhetsarbete i skolan/undervisningen?
  - Finns det några speciella svårigheter?
  - Finns det några speciella förtjänster?